

PATARA'YI KORUMAK

Mehmet TUNÇER

A. Saffet ATİK

© Copyright 2023

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Kaş Çevre ve Kültür Derneđine aittir.

ISBN	Kapak Tasarımı
978-625-399-056-5	Defne TUNÇER
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Patara'yı Korumak	47518
Yazarlar	Baskı ve Cilt
Mehmet TUNÇER ORCID iD: 0000-0002-1591-6383	Vadi Matbaacılık
A. Saffet ATİK	Bisac Code
	ARC025000
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.2490
Sayfa Tasarımı	
Akademisyen Dizgi Ünitesi	

Kütüphane Kimlik Kartı
Tunçer, Mehmet ve diğer.
Patara'yı Korumak / Mehmet Tunçer, A. Saffet Atik.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2023.
219 sayfa. : rnk. resim, fotoğraf. ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253990565
1. Mimarlık.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.ř.

Halk Sokak 5 / A Yenıřehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bu kitap, nesli tükenmekte olan Akdeniz kaplumbağası *Caretta caretta*'ları korumak için çaba gösteren, Likya'nın dolayısı ile Anadolu Uygarlıkları'nın önemli bir yerleşimi olan Patara Antik Şehri'ni milim milim kazarak kumlar altından çıkararak ve tüm sayılan değerleri korumak için plan ve projelerle savaş veren bir avuç insanın çabalarını özetle anlatmayı amaçlamıştır.

Bu kitapta; Patara ve yakın çevresinde (Xanthos (Ksanthos) , Letoon, Pınara, Gemicik Adası, Gelemiş Köyü vd.) yer alan doğal ve kültürel değerlerin korunmasına yönelik yapılan çalışmalar, katılımcı bir süreç ile bir danışmanlar grubu tarafından hazırlanan "Patara ÖÇKB Yönetim Planı" kararları, Gelemiş Koruma Planı kararları ve kaçak yapılaşmalara karşı hazırlanan planlar ve güncel sorunlar aktarılacak, öneriler geliştirilecektir.

Tarihsel süreç içinde Patara bölgesi ve özellikle Xanthos (Ksanthos), Letoon ve Patara gibi şehirler ile kutsal alanlar; Likya Bölgesi'nde kıyı ve içlerinde çok önemli roller oynamışlardır. Eski çağdan günümüze kadar süre gelen yerleşimler, tarihsel dönemler içinde ticari ve siyasal yönden bir çok öğretiyi sunmuş ama ne yazık ki 20. Yüzyıl insanının aç gözlülüğüne yenilme sürecine girmiştir.

Başlıca hedef, doğal çevrenin, kültürel anıtların ve mirasın korunması, gelecek kuşaklara sağlıklı bir biçimde aktarılması, bunların çevre-yöre ilişkileri içinde toplum ile entegre edilmesi – bilinçlendirme sürecinin oluşturulmasıdır.

Kültürel anıtların ve mirasın korunması ve gelecek kuşaklara sağlıklı bir biçimde aktarılması, amaçlanan hedeflerin başında gelmelidir. Korumacılıkta, halkın bilinçlenmesi için her ortamda birinci olarak tarihsel gelişimin ve çevrenin arkeolojik niteliğinin, niceliğinin anlatılması gerekir.

Çünkü Patara ve çevresi, geçmişi bugüne dek arkeolojik aktörler aracılığı ile gündemde tutmuş ve kitlelere-uluslara ortak bir miras olarak sunulabilmiştir. Hatta Letoon ve Xanthos nitelikleri ile UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine girmeyi başarmıştır. Kutsal alan Letoon ile Xanthos gibi kimliklerini eski çağlarda kanıtlamış bir şehir sistemi ve onun limanı Patara, kendilerine özgü doğası, eski kültürü ve çeşitli yaşayan arkeolojik değerleri ile çevre arasındaki uyumun keşiştiği yerdir.

Son yıllarda Patara'da uluslararası krize neden olan yapılaşmalar, villa inşaatları Avrupalı çevre örgütlerini ayağa kaldırmıştır.

Patara'nın ünlü "*Caretta Caretta*" türü kaplumbağalarının en önemli yumurtlama alanlarından biri olan geniş kumulları, bu yapı ve insan yoğunluğunun giderek artan baskısı altındadır. Bu kitap, işte bu tehditleri anlatmak, 2000'li yılların başında hazırlanan "Patara Yönetim Planı" ve "Gelemiş Koruma Planı" kararlarını özetle anlatarak, ulusal ve uluslararası yasa ve anlaşmalara ve anılan planların kararlarına aykırı olarak yapılan uygulama ve yanlışların tekrarını önleyici önlemlerin alınmasını hedeflemektedir. 2000'li yılların başından itibaren koruma planları için 4-5 yıl çalışan ekibin, 35 yıldır Patara'da kazı yapan bilim insanlarının çabaları sonucunda "**Uyuyan Güzel Patara**" kumlar altından ayağa kalkmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, ülkemizin değerlerine dikkat çekmek için, 2018 yılını Troya yılı ve 2019 Göbeklitepe yılı temaları sonrası 2020 yılını da Antalya'da arkeolojik kazıların devam ettiği Patara Antik Kenti yılı olarak ilan etmiştir.

Bu kitap aslında tarihe karşı "Koruma Planlaması Ekibi" nin sorumluluğunun bir göstergesi olarak düşünülmelidir.

Patara ve Fethiyedeki deniz kaplumbağaları *Caretta Caretta*'ların korunmasındaki sürekli izleme ve uyarıları ile Bern Konvansiyon delegasyonuna ve MEDASSET'in kurucu başkanı Lily Venizelos ve ekibine teşekkür borçluyuz.

Bu kitabın yayınlanmasındaki destekleri için "Kaş Çevre ve Kültür Derneği (KAŞÇEV) 'ndeki Yönetim Kurulu ve Üyelerine, "Çevre Gönüllüsü" dostlarımız; Ahmet Murat Akoy, Meral Çiyan Şenerdi, Nermin Bayçin, Ali İhsan Yalçın, Şöhret Kumcu ve diğer üyelere çok teşekkür ediyoruz. Ayrıca Kaş Çevre Platformu'ndaki "Çevre Dostu", Dr. Munise Ozan, Kadriye Hacimusaoğlu, şehir plancısı Erdal Kuttaş ve kitabı yeniden gözden geçiren şehir plancısı Meltem Uysal'a ve kitabın kapağını yapan sevgili kızım Defne Tunçer'e çok teşekkür ediyoruz.

Her zaman maddi ve manevi desteğini esirgemeyen değerli çevreci Pamir Yılmaz'a ve az bilinen arkeolojik kalıntıları saptayıp belgeleyen arkeolog Sabahat Erdönmez'e, çevre duyarlı yazı ve yayınları için araştırmacı gazeteci Yusuf Yavuz'a çok teşekkür ediyoruz. 30 yılı aşkın bir süredir Patara'yı kazarak, araştırarak ve dünyaya tanıtarak çok önemli çalışmaları gerçekleştiren Prof. Dr. Havva İşkan Işık ve Prof. Dr. Fahri Işık'a ve "Patara Kazı Ekibi" nde görev alan adlarını burada sayamadığımız birçok bilim insanı, arkeolog ve çalışanlara teşekkür ederiz. GEE Anıtlar Yüksek Kurulu ve Antalya K.T.V. Koruma Kurulları'nda çalışan ve görev yapan, "Patara'yı Korumak" için çaba gösteren isimsiz kahramanlara da saygı ve sevgi ile..

Patara Yönetim Planı toplantılarına katılan ve isimleri ilgili sayfalarda geçen tüm çevre dostlarına, “Danışma Grubu” üyesi bilim insanlarına¹; Gelemiş Koruma Planı’nda, Gelemiş’te ikinci konut yapılaşmaları olmasın diye yıllarca uğraşan Dr. Kamutay Türkoğlu ve Dr. Ahmet Uzele, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı ve diğer ilgili kamu görevlilerine, sivil toplum kuruluşlarına ayrıca teşekkür borçluyuz.

Saygılarımızla.

Mehmet Tunçer ve A. Saffet Atık

ANKARA 02.01.2023

¹ A. Saffet Atık, Tunçer, M., Doğaner, Y., Güner, A., Mat, H., Özcan, Z., Özgünel, C., Uluğ, E., Ünlü, H., (1996-97),

İçindekiler

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ YAZILARI.....	1
Kumlar Altından Beton Altına: Patara	3
Kitabın Kurgusu.....	3
Geçmişi ve Günümüz Özellikleriyle Likya ve Patara.....	4
Likya ve Patara'nın Kısa Tarihi	5
Farklı Ölçeklerde Planlama Çalışmaları	7
Neden Patara? Arkeolojik, Tarihi ve Coğrafi Perspektifiyle Patara.....	9
Söylenceleriyle Patara	10
Konum ve İlk Yerleşenler.....	11
BÖLÜM I PATARA LİKYA UYGARLIĞI'NIN BAŞŞEHİRİ	13
Patara Kazıları.....	17
Patara'nın Arkeolojik Envanteri.....	21
Patara Deniz Feneri	21
Patara (Yol) Anıtı	24
(Monumentum Patarensi ve Stadiasmus Patarensis).....	24
Patara Tiyatrosu	28
Patara Liman (Hürmalık) Hamamı	30
Patara İle Komşu Arkeolojik Kalıntılar ve Patara ÖÇKB'de Az Bilinen Arkeolojik Değerler	35
Gemicik Adası: Patara, Ovagelemiş-Ova Gölü.....	37
Gemicik Önü:	37
Makman Deresi Üstü – Mezarlık alanı	38
Yustan Mevkii: Şapel – Sarnıç	38
Tespikli Tepe, Ağa evi	39
Tavas mevkii: Anıt mezar temel kalıntısı	39
Tavas Deresi (Tavas Tepesi Etekleri) : Oygu Mezarlar	40
Tavas Tepesi (Tavas-Akdere deresi üstü) : Suyolu, kemer kalıntısı	41
Muarönü : Yapı kalıntısı, yazılı mermer	41
Muarönü : Olası Şapel kalıntısı	42
Kapıkuran: Kaya oygu lahit mezar	43

BÖLÜM II DOĞAL DEĞERLER VE JEOMORFOLOJİK YAPI	45
İklim	45
Eşen Vadisi ve Deltası Jeomorfolojisi Ve Gelişimi	46
Patara Kumulları ve Caretta Caretta Türü Kaplumbağalar	51
BÖLÜM III PATARA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ NİTELİKLERİ VE KORUMA KARARLARI	55
Yasal Çerçeve	55
Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi (ÖÇKB)	57
Mekânsal Planlama ve Korumacılık Geçmişi	58
Xanthos (Ksanthos) (Kınık)	59
Pınara	62
Yönetmelik Ve Sosyal Yapı.....	62
Kınık Kasabası	63
Ova Kasabası	64
Korumaya Yönelik Kararlar Ve Koruma Dışı Gelişmeler (1980-2000)	65
A BÖLGESİ; Patara Kenti ve Antik Liman kesimidir.	66
B BÖLGESİ; Yolun doğusundaki düzlük ile orman alanının başladığı kesim arasıdır.....	67
1990'LI YILLAR VE PATARA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ İLANI	75
Patara ÖÇKB Çevre Düzeni Planı (1990) (1/25 000).....	80
BÖLÜM IV PATARA ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ YÖNETİM PLANI	89
Planlama ve Karar Çevresi	89
1. AŞAMA: Başlangıç ve Algılama Raporları	91
2. AŞAMA: Taslak Sektör Raporları	92
3. Karar Çevresi ve Planlama Çalışmaları Patara Yönetim Planı Bağlamında İlkler ve Öncü Kararlar	94
Günümüzdeki Korunan Alanlar İçin Yapılan Planlarda Öngörülen Bölgelemeler Patara Yönetim Planı'nın Öğrettikleri	100
BÖLÜM V PATARA GELEMİŞ KÖYÜ KORUMA AMAÇLI PLANLAMASI	103
Patara (Gelemiş) Tarihsel Gelişimi.....	103
Patara'da İlk Göçerler	103
Patara I. Derece Arkeolojik Sit Alanı'ndaki Sorunlar	106
1. Alan İçindeki Ana Ulaşım Aksı	106
2. Ören Yeri Girişi.....	106

3. Gezi Güzergâhı	107
4. Kaçak Yapılaşmalar	107
5. Kumsaldaki Çevresel Sorunlar	108
6. Orman Alanları	109
Gelemiş Köyü'nün ve Koruma Kararlarının Gelişimi	109
Gelemiş Köyü Planlama Kararları	112
Patara ÖÇKB Yönetim Planı İle Bağlantılar	116
1/25 000 Ölçekli Patara Çevre Düzeni İmar Planı İle Entegrasyon.....	117
Mekânsal Değişmeler	117
Patara / Gelemiş Koruma Planlama Kararları İçinde Kırsal Kullanış Alanlarının Tanımlanması.....	120
1. Ormanlar.....	121
2. Tuzlu Bataklıklar ve Sulak Alanlar	122
3. Kıyı Kumulları.....	122
4. Tarım Alanları.....	124
5. Çayır ve Meralar.....	125
6. Yerleşme Alanları	125
BÖLÜM VI 2010 YILINDAN İTİBAREN GELEMİŞ'TE YAPILMAKTA OLAN YAPILAR VE ÇIKARILMASI GEREKEN DERSLER.....	127
Kumlar Altından Beton Altına: Patara	127
Yapılaşmalara İlişkin Gelişmeler ve Değerlendirme	128
Patara İçin Bern Konvansiyonuna Şikâyet Dosyası	130
Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi İçindeki Durumun Değerlendirilmesi	133
Patara Yönetim Planı Açısından Durumun Değerlendirilmesi.....	135
Gelemiş'in Koruma Planları Açısından Durumun Değerlendirilmesi.....	136
Plan Notu 3: Özel Koşullu Turizm yerleşme Alanları (Ö)	141
Doğal ve Kültürel Çevrelerin Korunmasına Yönelik Sürdürülebilir Politika Önerileri (2000).....	144
BÖLÜM VII PATARA ARKEOLOJİK SİT ALANINDA GÜNCEL SORUNLAR VE PROJELER	149
Arkeolojik Alan ve Bazı Yapılara İlişkin Öneriler	149
Mettius Modestus Takı'na İlişkin Sorunlar ve Öneriler	151
1. Derece Arkeolojik Sit Alanı İçinde Yapılan Düzenleme Çalışmaları	152
Patara Antik Şehri Çevresini Ve Firnaz Koyu'nu Yapılaşmaya Açan Düzenleme (2020).....	152
Gelemiş Köyü Koruma ve Tasarım Projesi	156

Kınık Millet Bahçesi Projesi	157
Biyçeşitlilik Araştırma Projesi	158
Patara Kumsalında Deniz Kaplumbağaları (Caretta Caretta, Chelonia Mydas) ve Nil Kaplumbağası (Trionyx Triunguis) Popülasyonlarının Araştırılması, İzlenmesi ve Korunması Projesi	160
BÖLÜM VIII PATARA ÖÇKB YÖNETİM PLANI.....	163
I. Ortak Çalışma Toplantısı (Ova Köy)	163
EK I: Katılımcı Halk Toplantısı, Paydaş Tanımları ve Paydaşların Çatışan Görüşleri	169
Antik Bölgeler Bağlamında Patara ve Likya Yolu	178
ve Patara Anıları	180
Ortak Çalışma Toplantısına katılanlardan bazıları:.....	181
EK II 1997 TARİHLİ TOPLANTI (BEYİN FIRTINASI)SONUÇLARI.....	184
EK III – DEĞERLENDİRME VE SORUNLARIN TANIMI (FORM 1)	187
EK IV PATARA YÖNETİM PLANI HALKIN KATILIMI TOPLANTILARINDA ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR	188
Kaynaklar	197

Kısaltmalar

AKDAM:	Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Dilleri ve Kùltürleri Araştırma Merkezi
Antalya KTKV:	Antalya Kùltür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu
CARETTA CARETTA:	Caretta Cinsine Bağlı Bir Deniz Kaplumbağası Türü
GEEAYK:	Gayr-i Menkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
KAİP:	Koruma Amaçlı İmar Planı
MEDASSET:	Mediterranean Association to Save the Sea Turtles (Akdeniz Kaplumbağalarını Kurtarma Derneği)
MÖ:	Milattan Önce
MS:	Milattan Sonra
ODTÜ:	Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Patara ÖÇKB:	Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMMOB:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliđi
TÜRSAB:	Türkiye Seyahat Acentaları Birliđi
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Örgütü)

Günümüz Kullanımları

LYCIA:	Lykia – Likya
XANTHOS:	Ksanthos - Kınık
PHASELİS:	Faselis

KAYNAKLAR

- ATİK, S., 15-16 Mart 1997, Proje Yöneticisi, Bel-Da Ltd. ,Kaş, Ova Beldesi, Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Ortak Çalışma Toplantı Tutanağı.
- ATİK, S., 1996-97, Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Bilimsel Araştırmaları, Patara Yönetim Planı Raporları, Bel-Da Ltd.
- İŞKAN, H., İŞİK, F., 2015, “Kumdan Kent’e”, Önsöz, Patara, Patara Kazılarının 25 Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013 Antalya, ayrībasım)
- İŞİK, F., 1995, “Patara'nın Tarihsel, Kültürel ve Sanatsal Önemi”.
- İŞİK, F., 1995, XVII. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sonuçları, Sempozyum Bildirisi, Ank.
- Kaş Belediyesi, Stratejik Planı 2017-2019.
- KAYMAZ, İ., 15-16 Mart 1997, Kültür Bakanlığı temsilcisi, Kaş, Ova Beldesi, Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Ortak Çalışma Toplantı Tutanağı.
- KOÇAK, A., 15-16 Mart 1997, Kınık Belediye Başkanı, Kaş, Ova Beldesi, Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Ortak Çalışma Toplantı Tutanağı.
- LİKYA MEDENİYETİ, Acioğlu, Y., <https://kulturelcisi.com/likya-medeniyeti/> (Erişim: 27.12.2022)
- MORRISON, P., 1990, “An Assessment of The Environmental Impact of Tourism on Patara, Turkey”, Bsc, Department of Environmental Science, University of Stirling.
- ONUR, F., 2016, Patara Yol Anıtı / «The Monument of Roads» at Patara, şurada: H. Işık – E. Dündar (edd.), Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi/From Lukka to Lycia: The Country of Sarpedon and St. Nicholas, Yapı Kredi Yayınları Anadolu Uygarlıkları Serisi 5, İstanbul, s. 570-577. <http://adkam.akdeniz.edu.tr>, (Erişim: 14.11.2020)
- ÖNER, E., “Landscape Development of the Eşen Valley and Delta Plain (Letoón and Patara Sites)”, Landscapes and Landforms of Turkey, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-03515-0_14 (Erişim: 01.12.2020)
- ÖZEN, V., 1992, DSİ, Kınık, Ova (Antalya) Kasabaları Hidrojeolojik Etüd Raporu.
- ÖZGÜNEL, C., 1996, “Patara Eski Çağ Yerleşmesi-Kenti İle Komşu ve Yaşam Yönünden İlişkili Olabilecek Arkeolojik Gözlemler ve Kalıntılar”, Patara Arkeolojik Taslak Sektör Raporu Ek II.
- ÖZGÜNEL, C., Kasım 1996 “Arkeoloji Sektörü Final Raporu”, “Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Bilimsel Araştırmaları Sektör Raporları”, ve UTTA Planlama, Projelendirme ve Danışmanlık Ltd., 1998, “Patara (Gelemiş) Koruma Amaçlı İmar Planı Araştırma Raporu”.
- TEXIER, C., 1849, “Description de L'Asie Mineure III”.
- TUNÇER, M., Kasım 1996, “Arazi Kullanımı Sektör Raporu”, Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Bilimsel Araştırmaları.
- TUNÇER, M., 24-25-26 Mayıs 2000, “Patara Özel Çevre Koruma Bölgesinde Doğal Ve Kültürel Çevrenin Korunması”, 2000'li Yıllarda Yaşadığımız Çevre Ve Peyzaj Mimarlığı Sempozyumu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, (Oturum 2 : Ülkesel Açından Çevre Politikası).
- TUNÇER, M., AKPINAR, E., 2002, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları, IV. ULUSAL KONFERANSI, Türkiye Kıyıları 02, “Güney-Batı Anadolu'da Doğal Ve Kültürel Değerlerin Bütüncül Ve Sürdürülebilir Korunması”.
- TUNÇER, M., 2007, “Perge – Antalya – Kaş – Patara Koridorunda Korumanın Son 15 Yılının

- Değerlendirilmesi, Sonuçlar Ve Öneriler”, International Gazi Magusa Symposium; Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazi Magosa, Kıbrıs.
- TUNÇER, M.**, 2015, “Antik Likya’nın Başkenti Patara’da Güncel Koruma Sorunları”, I. Uluslararası Kentsel Araştırmalar Sempozyumu, Tarihi Kentsel Çevre, Amasra Üniversitesi, 24-25 Haziran 2015, Amasya.
- TUNÇER, M.**, 2017, “*Dünden Bugüne Kültürel Miras Ve Koruma*”: Ankara, Patara, Urfa Edessa, Perge, Diyarbakır, Mardin”, Gazi Kitapevi Tic. Ltd.Şti., Yayınları, Ank.
- TUNÇER, M.**, 2018, “Patara (Likya) Yönetim Planı ve Gelemiş Koruma Planı”, Çankaya Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Kentmer Sunumu.
- TUNÇER, M.**, 17-21 Haziran 2019, “Protection Of Natural And Cultural Environment In Patara Special Environmental Protection Area”, IV. World Multidisciplinary Civil Engineering-Architecture-Urban Planning Symposium – WMCAUS 2019, Prague, Czech Cumhuriyeti.
- TÜRKOĞLU, K., TUNÇER, M., UZEL, A.**, 1997, “Patara Hâlihazır Kotlu Plan ve Çevre Düzenleme Projesi”; UTТА Planlama, Projelendirme & Danışmanlık Ltd.
- YILMAZ, P., ERDÖNMEZ, S.**, 2016 arazi çalışmaları ve fotoğrafları, arazi notları.
- YILMAZ, P.**, 1996, “Koruma Yasalarımız ve Patara Antik Kenti”, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Akdeniz Üniv., Sos. Bil. Enst., Antalya.
- URAS, G.**, 13. Nisan 2013 Milliyet, “Patara Feneri’ni bulduk (...Önemli olan kullanabilmek)”, <http://www.milliyet.com.tr/-/gungor-uras/ekonomi/ekonomiyazardetay/13.04.2008/516339/default.htm>
(Erişim: 02.02.2016)
- YAVUZ, Y.**, 06.12.2010, “Noel Babanın Kemikleri Sızlayacak”, OdaTV.
- YAVUZ, Y.**, 09.02.2014, “O Villa Onayı Türkiye’yi Zora Soktu”, Kaynak: <https://odatv4.com/o-villa-onayi-turkiyeyi-zora-soktu-0902141200.html> (Erişim: 24.11.2020)
- YAVUZ, Y.**, 2015, “Dünyanın en güzel kumsalını koruyamadık” <https://odatv4.com/dunyanin-en-guzel-kumsalini-koruyamadik-3108151200.html> (Erişim: 02.12.2020)
- YAVUZ, Y.**, 16.04.2020 , “Bunlar da Covid-19 villaları... Halk evde kalırken dağı taşı betona gömdüler”, <https://odatv4.com/halk-evde-kalirken-bunlar-dagi-tasi-betona-gomduler-16042033.html> (Erişim: 30.11.2020)
- YAVUZ, Y.**, 14.07.2020, “Nihayet İyi Haber Geldi”, <https://odatv4.com/nihayet-iyi-haber-geldi-04072057.html>.

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR, KANUNLAR, KORUMA KURULU KARARLARI

- ATAMAN, N., BOYLU, A., ONAT, A.**, Eylül 1991, “Patara Antik Kenti 1/5000 Ölçekli Koruma Amaçlı Planlama Ön Raporu”, Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Genel Müdürlüğü, Yayınlanmamış Araştırma Raporu.
- ATİK, A.,S.**, (Proje Yönetimi); Doğaner, Y., Güner, A., Mat, H., Özcan, Z., Özgünel, C., Tunçer, M., Uluğ, E., Ünlü, H., 1996-97, “**Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı – Sektör Raporları ve Final Rapor**”.
- “Patara Halihazır Kotlu Plan ve Çevre Düzenleme Projesi”; 23.10.1997 Tarihinde UTТА Planlama, Projelendirme & Danışmanlık Ltd. Tarafından üstlenilmiştir.

“Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Bilimsel Araştırmaları ve Yönetim Planı Raporları”, 1996-1997, (World Bank Project, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı / Kültür Bakanlığı).

ATİK, S., 1997, Bel-Da Ltd., “Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Ortak Çalışma Toplantı Tutanağı”.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2020 Yılı İdare Faaliyet Raporu, Şubat 2021.

DOĞRU, Ü., 1991, Eşen-Kumluova-Ovagelemiş Sulama Projesi, Sulama Yeri ve Kanalboyu Jeolojisi Ön İnceleme Raporu, DSİ

IŞIK, F. 20.04.2000 Tarihli Patara Kazı Raporu.

ÖZGÖNÜL, N., TUNÇER, M., TÜREER, A., vd., 9 Mayıs 2016, “*Patara Arkeolojik Sit Alanı: Mettius Modestus Takı, Deniz Feneri Ve Tiyatro Yapılarındaki Uygulamaların Ve Yol Kılavuzu Anıtının Durumunun Değerlendirilmesi*”, Patara Arkeolojik Sit Alanı, Antalya, Bilimsel Çalışma Tutanağı.

TUNÇER, M., TÜRKÖĞLU, K., 1998, Patara Gelemiş Koruma Amaçlı İmar Planı ve Raporu, UTTA Planlama, Danışmanlık Ltd. Şti.

TÜRKÖĞLU, K., 02.06.2000 Tarihinde, Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'ne yazılan yazı.

“Patara, Özel Çevre Koruma Bölgesi”, ÖÇK Tanıtım Serisi (6), Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanlığı.

“Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi”, 2020, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, “Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi”, PDF Doküman.

Patara ÖÇKB İlanına ilişkin 18.01.1990-90/77 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 02.03.1990 Tarih ve 20449 Sayılı Resmi Gazete.

Patara ÖÇKB Yönetim Planı Bilimsel Araştırmaları (Taslak) Sektör Raporları “Proje Yönetim Komitesi” tarafından 26.12.1996 tarihinde yapılan 18. Toplantı Tutanağı.

“Patara (Gelemiş) Koruma Amaçlı İmar Planı (Halihazır Kotlu Plan ve Çevre Düzenleme İşi) Açıklama Raporu”, UTTA Planlama, Projelendirme ve Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Kasım 1998.

Patara (Gelemiş) Koruma Amaçlı İmar Planı Açıklama Raporu (1/25000, 1/5000, 1/1000), Kasım 1996, UTTA Planlama, Projelendirme ve Danışmanlık Ltd.

Lykia/Pamphylia Ulaşım Sistemlerinin Epirafik ve Tarihi Açılardan Araştırılması, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Dilleri ve Kültürleri Araştırma Merkezi (AKDAM) <http://adkam.akdeniz.edu.tr/stadiasmus-patarensis> (Erişim: 14.11.2020).

Patara Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı Ortak Çalışma Toplantı Tutanağı, 1997.

5805 Sayılı “Gayr-i menkul Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun”, 1951.

1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu, 1973.

2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983.

2872 Sayılı Çevre Kanunu, 1983.

G.E.E.A.Y.K'nun 05.02.1982 Tarih ve 3284 Sayılı Kararı.

G.E.E.A.Y.K'nun 12.06.1982 Tarih ve 3514 Sayılı Kararı.

G.E.E.A.Yüksek Kurulu'nun 08.09.1978 Tarihli Kararı.

G.E.E.A.Y.K. 'nun 9.4.1986 Tarih ve A-4244 Sayılı Kararı.

- G.E.E.A.Y.K.' nun 14.11.1981 Tarih ve A-3212 Sayılı Kararı.
G.E.E.A.Y.K.'nun 10.09.1982 Tarih ve A-3780 Sayılı Kararı.
G.E.E.A.Y.K.'nun 22.07.1983 Tarih ve A-4463 Sayılı Kararı.
G.E.E.A.Y.K.' nun 08.09.1997 Tarih ve A-1292 Sayılı Kararı.
G.E.E.A.Y.K.'nun 09.04.1983 Tarih ve A-4244 Sayılı Kararı.
G.E.E.A.Y.K.'nun 21.06.1996 Tarih ve 453 Sayılı Kararı.
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu' nun 02.02.1990 Tarih ve 113 Sayılı Kararı.
Antalya Müzesi Müdürlüğü' nün 1.04.1986 Tarih ve 16-579 Sayılı Yazısı.
Antalya Valiliği 20.10.1986 Tarih ve 10 sayılı Komisyon Kararı ile "Toplu Konut Alanı" ilanı.
Beyhan Oteline ilişkin Mevzi İmar Planı 28.8.1986 ve 5 /600 sayılı İl İdare Kurulu Kararı ile Valilikçe onaylanmıştır.
Antalya İl İdare Kurulu'nun, 21.7.1988 Tarih ve 5 / 863 Sayılı Kararı.
Turizm Bakanlığı'nın 26.5.1989 Tarih ve 4035 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 18.1.1989 Tarih ve 252 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 27.3.1990 Tarih ve 719 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 21.8.1990 Tarih ve 876 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 19.12.1990 Tarih ve 1000 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 5.2.1991 Tarih ve 1028 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 3.9.1991 Tarih ve 2643 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 13.11.1991 Tarih ve 1243 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 12.05.1992 Tarih ve 1417 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 17.11.1992 Tarih ve 1629 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 12.05.1992 Tarih ve 1418 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 19.08.1992 Tarih ve 1539 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 21.01.1993 Tarih ve 1732 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 23.02.1993 Tarih ve 1753 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 7.04.1993 Tarih ve 1801 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 21.01.1993 Tarih, 1772 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 11.02.1994 Tarih ve 2134 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 11.02.1994 Tarih ve 2135 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 1.04.1994 Tarih ve 2177 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 01.04.1994 Tarih, 2178 Sayılı Kararı.
K.T.V.K. Yüksek Kurulu' nun 19.10.1994 Tarih ve 369 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 15.11.1994 Tarih ve 2342 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu 'nun 10.03.1990 Tarih ve 2499 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu 'nun 22.08.1995 Tarih ve 2661 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 19.03.1996 Tarih ve 2902 Sayılı Kararı.
K.T.V.K. Yüksek Kurulu' nun 23.08.1996 Tarih ve 481 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 30.09.1996 Tarih ve 3106 Sayılı Kararı.

Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 26.04.1994 Tarih ve 2183 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 25.04.1994 Tarih ve 2187 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 6.06.1995 Tarih ve 2551 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 13.02.1997 Tarih ve 3230 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 15.05.1997 Tarih ve 3346 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 19.09.1995 Tarih ve 2718 Sayılı öneri Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 31.01.1996 Tarih ve 2821 Sayılı Kararı.
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 21.01.2011 Tarih ve 4794 Sayılı Kararı
Antalya K.T.V.K. Kurulu' nun 23.02.2011 Tarih ve 4904 Sayılı Kararı.
Gelemiş Koruma Planı, Koruma Kurulu'nun 25.01.2000 Tarih ve 4501 Sayılı Kararı ile onaylanmıştır.
Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 2013 Yılı Kamulaştırma Çalışmaları, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-104418/2013-yili-kamulastirma-calismalari.html> (Erişim 10.11.2020)

WEB SİTELERİ

<https://arkeofili.com/patara-yol-aniti-antalya-muzesinde-sergilenecek> (Erişim: 14.11.2020)
http://www.pataraexcavations.com/Kent_hakkinda.html (Erişim: 13.02.2016)
<http://www.pataraexcavations.com> (Erişim: 25.04.2016)
<https://pataraexcavations.org/phone/nekropoller.html> (Erişim: 28.12.2022)
http://www.pataraexcavations.com/yol_klavuz_aniti.html (Erişim: 13.02.2016)
<http://odatv.com/o-villa-onayi-turkiyeyi-zora-soktu-0902141200.html> (Erişim: 02.02.2016)
http://www.istanbularkeoloji.gov.tr/osman_hamdi_bey (Erişim: 12.02.2016)
http://www.deeperstudy.com/link/patara_overview_flooded.html (Erişim: 13.02.2016)
<https://www.cnnturk.com/turkiye/patara-ve-cirali-avrupanin-en-temiz-plajlari-arasinda>
<https://yikaroglu.wordpress.com/tag/dirmil/> (Erişim: 25.04.2016)
<http://journal.phaselis.org/2018/pha-0075>, (Erişim: 01.12.2020)
https://tr.wikipedia.org/wiki/Caretta_caretta
https://www.tursab.org.tr/pic_lib/bigSize/resimgalerisi/11/xanthos_antik_tiyatrosu_11_545475.jpg, Erişim 07.02.2016
http://kumko.org/galeri/patara_tarih_doga (Erişim: 01.12.2020)
<http://kumko.org/2017/12/08/araklik-2017-kumko-insaat-sahasi-resimleri/> (Erişim: 01.12.2020)
<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/turizmciler-patara-yilindan-umutlu/1735465>
http://www2.cevreorman.gov.tr/durum_rapor/ockkb/ockkb_ild.pdf
Sea Turtle Haven on Turkey's Mediterranean Coast Threatened By Plan to Build 750 New Holiday Homes, by Jennifer Hattam, Istanbul, Turkey on 05.21.11 'Patara'yı Kurtar' Kampanyası:
<http://www.treehugger.com/files/2011/05/sea-turtle-haven-in-turkey-threatened.php>
<https://www.sabah.com.tr/pazar/2020/09/20/anadolu-mukemmel-demokrasinin-anavatanidir> (Erişim: 27.12.2022)

https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/tarihipatara-deniz-feneri-orijinal-taslarla-yeniden-ayaga-kaldiriliyor,dy_HhuQWxEgq_ZZg-HfZdA/7bczYa-x90a6CWPGx-6G6Q (Erişim: 27.12.2022)

https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/patara-tiyatrosunun-kurgusu-ortaya-cikiyor,C-xLj9-C7kaDvbRzq6ijPw/44ha2ZYW_kqRiuslc-vhtg (Erişim: 27.12.2022)

<https://www.cnntrk.com/turkiye/caretta-carettalarin-yumurtlama-donemi-basladi-iztuzunda-ilk-yuva-tespit-edildi> (Erişim: 27.12.2022)

<https://tayfurlab.com/2017/10/25/xanthos> (Erişim: 28.12.2022)

<https://pataraexcavations.org/phone/nekropoller.html> (Erişim 29.12.2022)

<https://www.odatv4.com/guncel/bilim-ve-bilinmezlik-uzerine-notlar-1012101200-14329> (Erişim 06.01.2023) ve https://www.arkeolojisanat.com/shop/urun/arkeoloji-ve-sanat-dergisi-sayi-134_11_83.html

